

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה י יא

(ג) וַיִּקְרַח סִבְכֵי הַיַּעַר בַּבְּרֹזַל וְהִלְבְּנוּ בְּאֵדִיר יְפוֹל :
יא (א) וַיֵּצֵא חוֹטֵר מִגִּזְעוֹ יֵשִׁי וַיִּצְרַח מִיִּשְׂרָאֵל יִפְרָה : (ב) וַנְּחָה עָלָיו

רו

ר ש י

היער • הענפים החשובים והגזורים : והלבנון • עוצי יערו וכרמילו הן מרבות
חילותיו : באדיר יפול • על ידי מלאך יפלו ד"א באדיר בזכות חזקיהו שהוא
אדירם ומושלם של ישראל כמה שנאמר והיה אדירו ממונו :

יא (א) ויאל חוטר מגזע ישי • ואם תאמרו הרי תחנומין לחזקיהו ועמו שלא
יפלו צידו ומה תהא על הגולה אשר הגלה בחלח וחבור שמה אצל סדרם •
לא

מכלל יופי

י (א) חקקי און , כאשר נכתבו בתיבה שתי אותיות הדומות , ותקדם להם תנועה קטנה
יבלעו האחת ולא יבארו קריאת שתייהן לא יקראו שתייהן כאחת במטופות : וּמְכַהְבִּים ,
פועל יוצא לשני , ואפשר שהוא יוצא לשלישי , ואמר כן על הדויינים כי הם
מכתבים : כְּהַבּוּ , יוצא לשלישי הם מכוים לסופרים , והסופרים כותבים וחוקקים חקקי
און , והדויינים מכתבים להם אותו העמל והאון : (ד) בלתי כרע , פירש
ראב"ע לא ימלט אלא אותו שיכרע ויטמן תחת אסיר , ותחת הרוגים יפלו להמלט , ופירוש
אחר בשרש כרע . [ונשרש כרע בשם הרמ"ק פירש זולת זאת הכרעה שיש להם בארצם עתה
שהאומות מכניעים אותם אסורים ילכו והרוגים יפלו ותחת הוא במקום כמו שבו איש תחתיו ,
ובפירושו כתב בלתי כרע היו ד לכנוי כמו ומושיע אין בלתי , אמר לפי שהעם הזה בלתי אינם
עמיזולא שומעים אלי לפיכך כרע תחת אסיר כלומר במקום האסירים כרע להיות עמהם ,
ובמקום הרוגים גם כן יפלו הם הרוגים כלומר מהם יהיו שניים ומהם הרוגים לא יאמר אחד מהם
בארצו , כי כולם יהיו גולים או הרוגים , והריק"ס פירש בעבור שלא כרע לאל אסורים והרוגים
יהיו ל"ט] : (ו) מרמס , נפ"תח שלא בסמיכות : (יג) ועחידותיהם , כתוב ציו"ד
וקרי ועתודותיהם צו"ו , ואחד הוא בענין , ופירושו מה שמומן להם מן הסגולה והחמדה
באוצרות , לפי שמוון האוצרות הוא טמון בהם לעתיד אם יטרח לו , ופירוש אחר בשרש :
[ונשרש עתד או יהי פירושו תחומיהם לפי שאמר ואסיר גבולות עמים כי הגבול והזמן קרובים
בענין , והרד"א פירש ועתודותיהם על נבואותיהם העתידות שהיו בנבואות העמים בהם שהוא
עם רב כמו יכחיסם וישקה אותם בכונשו הארצות ההם ל"ט] : **שׁוֹשִׁיָתִי** , בשני שיני"ן והשני'
קורא סי"ן , והוא כמו סמ"ך , ושרשו שסה ענין בזה מן שוסים את הגרנות , ושוסיתי
מהבנין הדומה למרובע : כאביר , משפטו **כֶּאֱבִיר** , ובנוח האלף הוטלה תנועה על הכ"ף
כן פירש בשרש אבר , ונשרש כבר , כתב האלף נוספת , או המלה מורכבת מן
כבר ואביר וזה להגדלה וענינו ההגדלה בענין האיכות , ופירושו אותם שיושבים במקום כבר
וחזק אנו אוריד אותם לארץ , והנה עבר ועתיד בפסוק , כי ואסיר ואוריד לעתיד כי הו' ובשו"א
ושוסיתי עבר והטעם כי כבש המדינות ועתיד לכבוש הארצות הנשארות : (יד) **נָדַד** כנף ,
גם הוא פועל עומד כחבירו , ופירושו אין נודד מנד כנפיו , כמו כאלה נובלת עלי'
שפירושו מנד עלי' , או נופלת מלת נודד על כנף , כלומר אין כנף נודד , ור' אברהם נ' עזרא
פירשו פועל יוצא : (טו) המשור , שרשו נשר על משקל מנוע ואע"פ שזה נפול"ס וזה
באור"ק לפי שמתאנו נמשכה הנסורות של בעל הבית , וכן יקרא בערבי מנשא"ר והוא שקורין לו
בלע"ז שירא : **כְּהָרִים** מטה , [יש מפרשים כהרים שבע שאין השבט והמטה פועל מעצמו ,
כי ההכאה וההרמת יד האדם עושה אותה לא העץ , ויתכן לפרש לא עץ בתמיה כלומר
האם אינו עץ המטה והשבט שזכר באמת עץ הוא שלא יתנועע מעצמו אם לא יביעוהו , וא"ך
יתפאר

תרגום אשכנזי מד

וואלדעם געבושע ווירפט דאן איינען נידער, דער לכנון ערליגט דעם מעכטיגען.

יא (א) איין ריין ענטשפריסט אויס ישי'ם שטאם, איין שעסלינג בליהט אויס ויינער ווארצעל עמפאר. **(ב)** אויף איהם רוחט גאטטעס גייסט, גייסט דער

ב א ו ר

שהוא אדון צבאות מעלה ומטה, הוא יפיל צבא מלך אשר, והמגיל מחנהו ליער מלא עצים גבוהים. **(רד"ק)**. מסעף. יכרית הסעיפים, כמו (תהלות כ"ב) ושרש מארץ חיים. **(ן' עזרא)**. פארה. שם הכלל על הפארות הרבות שנעשים, והוא המכונה בדקדוק הלועזי (קאללעקטיבום), ויתורגם בל"א (דאן געצווייגע), ובתרגום שלכינוי מתורגם כפי הענין בלבד. **(המבאר בהפטרות)**. במערצה. בגבורה, מגזרת ערין. **(ן' עזרא)**. ורמי הקומה. כלומר העצים רמי הקומה יהיו גדועים, והוא משל על השדים הגד לים שהיו עמו. **(רד"ק)**. **(לד)** ונקף. מבנין הדגוש, והוא ענין כריתה, כמו חגים ינקיפו **(להלן כ"ט)**, ותרגום וערפתו (שמות י"ג י"ג) ותנקפיה. **(רד"ק)**. סבכי היער. האילנים המסובכים. **(ראב"ע)**. והלבנון. עובי יער ורכמלו, הן מרבית חילותיו. **(רש"י)**. רובה לאמר, כי אין הטעם בזה על הלבנון עצמו בארץ ישראל שוכרת, כי אם על היער החזק, שהמגיל בו חיל סכריב, וזכר הלבנון, לפי שהוא יער בארץ ישראל, וכמו שאמר הרד"ק במקום אחר **(תהלות כ"ט)**, הנביאים היו מדברים על ההר ועל הקרוב אליהם. **(המבאר בהפטרות)**. באדיר. הוא המלאך המכה אותם. **(רד"ק)**.

יא (א) ויצא וגו'. רובי המפרשים אמרו כי זה המשיח, והטעם שימות מחנה אשר הכר על ירושלים, ועוד יבא עת גאולת ירושלים השלמה. ולפי דעת ר' משה הכהן, שעל חזקיהו רמז, כי הוא דבק עם הפרשה. **(ר' אברהם בן עזרא)**. והדעת הזאת האחרונה קרובה מאד לפשטו של מקרא, כי מהמשך הענין נראה, שכונן המליץ הקדוש על המלך הנדיק ההוא, ועל השלים והאמת, אשר היה לישראל בימיו, אחר מות סנחריב מלך אשור. ועוד אבאר זה יותר, בעזרת הקונן לאדם דעת. הוטר. מגזרת תרגום, מטה. **(הנ"ל)**. מוגע. גוע מה שנשאר מן העץ על הארץ, ומנדי הגוע יעלו הכנרים, וכן מן השרשים, שהם תחת הארץ, יפרחו גם כן. ואמר הנביא, כי משרשי ישי ומוגעו יבא עוד קוטר נטר, ויהיה עוד מלך על ישראל כבתחלה, ויותר ממה שהיה. **(מדברי רד"ק)**. וגצר. סעיף, כמו **(להלן י"ד)** כנצר כתעב. **(בן עזרא)**. **(ב)** ונחה עליו וכו'. אחריו לא היה כמוהו בכל מלכי

מכלל יופי

יתפאר על מרימיו, ל"ג]: **(טז)** במושמוניו, תאר ובחיר"ק המ"ם הראשונה, וענינו גבורים ונביאים כמו שאמר ויכחד כל גביר חיל וכניד וטר במחנה מלך אשר וכן נקראו הנביאים והחזקים בלשון הזה באמרו כל שמן וכל איש חיל, וכן אמרו ויהרוג במשמיהם ובחורי ישראל הכריע: **יקר**, שהיו יקד מהקל: **(כב)** בליון חרון, פירוש כליון גמור, וכן כי כלה ונחרצה, רובה לומר כי הכלה תהיה גימורה בפירוש, ובשרשים כי כלה ונחרצה תאר, ופירושו הכלה תהי' נגזרת ובשרש חרון כתב ופירושו והכלה נחרצה, וכן כליון חרון גזור ודרך הנפעל בזה בשרש חלה: **בליון** וכלה, שניהם ענין כליון והשחתה, אלא שהאחד שם והשני תאר: **(כט)** לנו, מנחי העי"ן ענין לינה: חרדה הרמה, פירוש יושבי הרמה חרדו וכן גזעת שאלכסה פירוש יושבי גזעת שאלכסו, וכן נדרה מדמכה כי כן דרך המקרא במקומות רבים לזכור העיר במקום יושביה כמו ותבא העיר במצור ועשתה עמך מלחמה והדומים להם: **(לד)** ונקף, מבנין פיעל הדגוש, ענין שבירה וכריתה, כמו חגים ינקיפו: סבכי, בא מאריך עם החיר"ק אף על פי שאין כתוב פת"ח עם השו"א אתה קורא השו"א כמו שו"א ופת"ח ונקראו כן הענפים והסעיפים, וענינו הפתבכות והסתעפות, ועיקר הלשון שנקרא כן הענף והסעיף לפי שנאחזים ונקשרים ומעורבים זה בזה:

תרגום אשכנזי

דער וויזוהייט אונד איינוויכט, גייסט דעם ראטהם אונד דער טאפפערקייט, דער
 גאטטעסערקעננטנים אונד דער גאטטעספֿורכט. (ג) יא! גאטטעספֿורכט אמה
 מעט אויס איהם, ניכט נאך אויגענשיין ווירד ער אורטהייל פֿעללען, ענטשיידען
 ניכט וואס זיין אהר צוערשט פֿערניממט. (ד) נאך גערעכטיגקייט ריכטעט ער דען
 ארמען, פֿערטריטט נאך רעכט דיא אונטערדריקטען, זיין קעניגסווארט שרעקקט
 דיא ערדע, זיינער ליפפען הויך פֿערניכטעט דען בעזעוויכט. (ה) ער גירטעט
 זיך מיט גערעכטיגקייט, ער וואפֿפֿנעט זיך מיט טרייע. (ו) דאן ווירדעט דער
 וואלף מיט דעם לאממע, לעאפארד לאגערט ביים בעקליין זיך, קאלב אונד לעוו
 אונד פֿייסטער שטיר אין איינער העערדע, איין יונגער קנאבע לייטעט זיא. (ז)
 מיט איינאנדער ווירדען קוה אונד בערין, אומגעבען פֿאן צארטען יונגען; דעם
 שטירע גלייך, נעהרט פֿאם שטראף דער לעווע זיך. (ח) אויף דער נאטטער
 שלופפלאך שפילט דער וויגלינג, דער ענטוועהנטע ווירד אויף באזיליסקענהעלע דאן
 הענד=

ב א ו ר

מלכי יהודה ואשר היו לפניו, וידבק בה' לא סר מאחריו וישמור מצותיו אשר כזה ה' את משע
 (מלכים ב' י"ח ה' ו"ו) • רוח ה' • אמר בתפלה רוח ה' • ואמ"כ פירש רוח חכמה ובינה
 וגו' • (מדברי רד"ק) • וגבורה • כי גבור היה חזקיהו, כי כן כתוב • (ר' אברהם בן עזרא) •
 רוח דעת ויראת ה' • מושך ענשן ואמר עמו • וכתוב המקרא כזה: רוח דעת —

ו — יראת ה' •
 (ג) והריחו ביראת ה' • ימלא אותו רוח יראת ה' • ובלע"ז איראונמיר לוי (רש"י), כריך
 להיות איל ראמימשרא לוי, כל"א (ער ווירד איהם אנהויבען, בעלעבען) • לפי שציקר
 החיים תלוי ב"צויר", וכאלו יאמר כל עסקי חיי יסיו ביראת ה', וכדמתורגם • (המבאר
 בהפטרות) • ולא למראה עיניו וגו' • כי יש שמתראה הרשע כנדיק במעשיו הגלוס
 ונטענותיו • אבל הוא נחכמת ה' אשר נקרבו ירך למנפוכי לבב, ויסור המסוה מעל פני
 הרשע להרשיעו • (הנ"ל) • (ד) ושפט בצדק דלים • ויעש כזאת יחזקיהו בכל יהודה,
 ויעש הטוב והישר והאמת לפני ה' אלהיו (דברי הימים ב' ל"א כ') • והוכיח במישור וכו' •
 יוכיח החזקים נמיסור, נעבור עכו ארץ, שלא יגלוס ולא יעסקו נעבור שהם רפיס
 וחלשים, ולמ"ד לעכו ארץ במקום נעבור, כלמ"ד אמרי לי אחי הוא (ראשיית י"ג), וזולתו •
 (מדברי רד"ק) • לענוי ארץ • מחשיכו עמא דארעא • (הכשדי) • והוא כמו עניי עם
 הארץ נעברי • והכה ארץ בשבט פיו • כל יושבי הארץ יהיו חרדים לדברו, כאלו יכה את
 הארץ ויחרידה בדבר מלכות, אשר יאמר מלפניו • ועל פי זה תרגם החכם המתרגם אשכנזי •
 וברוח שפתיו וגו' • והיה ה' עמו בכל אשר יבא ישכיל, (מלכים ב' י"ח ז') • (ה) והיה
 וגו' • ויאמר אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב נעניך עשיתי
 (להלן ל"ג ג') • צדק אזור מתגו • הצדיק והאמונה שיחזיק בס' יהיו לו חזק, שלא ימעדו
 מתגו • (מדברי רד"ק) • (ו) וגר וכו' • ויאמר כי יהיה שלים יאמת בימי (להלן ל"ט) •
 זאב עם כבשונו • דרך משל מהשלוס איהיה בימיו (ראש"ע), וכמו שזכר הרד"ק נאם יש
 מברשם, כי הזאב והנמר והדוב והאריה הם משל לרשעים העושים והגזלם, שהם לחלשים
 כמו החיות הטורפים לנטרפים, והכבש והפרה והעגל והגדי הם משל לעכו הארץ, ואמר כי
 יהיה שלום בארץ, ולא יריעו חס את חבירו • ומה שהשיב הוא, שזה הפירוש לא יתכן, לפי
 שאמר (פסוק ט') לא יריעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, הוא סתירה חלושה ודקה מאד, כאשר
 יבין המשכיל • כי הממשל דבר מהממשל כעין המשל • ואדרבה ומלאה הארץ דעה לעד, כי
 הכוונה על בעלי שכל • ויש להוסיף הראיות, אלא שאין כאן המקום, לזכר כזה עוד •
 החכם

רוח יהוה רוח חכמה וכינה רוח עצה וגבורה רוח דעת
 ויראת יהוה: (ג) ותריוחו ביראת יהוה ולא למראה עיניו ישפוט
 ולא למשמע אזניו יוכיח: (ד) ושפט בצדק דלים והוכיח במישור
 לענוי ארץ והפה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימיר רשע:
 (ה) והיה צדק אזור מחניו והאמונה אזור חלציו: (ו) וגר יאב עם
 בכש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בם:
 (ז) ופרה ודב תרעינה יחדו ירבצו ילדיהן ואריה כבקר יאכל הבן:
 (ח) ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה:

(ט) לא

ר ש י

לא חזד סוף שיבא מלך המשיח ויגאלם: חוטר • שבט מלוכה: ונצר • לשון יונק
 חלין • ונצר משרשיו יפרה וכל העניין ונסופו והיה ציוס הסוף יוכיח'ה' שנית ידו
 סרי שנאמרה נבואה זו לנחמת הגולים מאשור: (ג) ותריוחו ביראת ה' • ימלא
 רוח יראת ה' ובלע"ז אירחוננו"ר לו"י (הוא ש"ע רחמימעה לו"י Je ranimerai lui.
 כל"א חיד ווערדע חיסן בעלעבען, נייחן מוהט געבן: לא למראה עיניו ישפט • כי
 בחכמת הקצ"ה בקרבו ידע ויצן נוי זכאי ומי חייב: (ד) במישור • לשון נוה
 ורך: וסכה ארץ בשבט פיו • תרגומו וימחי חייבו ארעא: וברוח שפתיו • ובמלל
 סיפותיה: (ה) והיה צדק אזור מחניו • ויהון לדיקיא סחור סחור ליה דבקים
 צוכאזר: (ו) ומריא • שור פטס: (ח) ושעשע • ושחק: על חור פתן •
 על חור עפר שהנחש מקנן בתוכו קרו"ט בלע"ז (גרמטע, grotte כל"א קלופט,
 העל) • פתן נחש משהזקין נעשה חרש ונקרא פתן ושוב חין לו לחש שנאמר אשר
 לא ישנוע לקול מלחשים: ועל מאורת נפעוני • יונתן תירגס חיו גילגלי עינוכי
 חיוי חורמן ומנחם פתר בו לשון נקב וחורי עפר וכן אור כשדים וכן באורים כבדו
 ה': גמול • תינוק הגמול משדי חמו: ידו הדה • תירגס יונתן ידוהי יושיט כמו
 הד הרים וכמו הידד שהוא לשון הרמת קול חף זה לשון הרמה וה"א אחרונה ב"ה

בתוכו

ב א ו ר

(החכם המבאר בהפטרות) • ומריא • ופטים • (הכשדי) • (ז) ורוב • היא הנקבה,
 וכן (מלכים ב' ב') ותבאנה שתיס דגים • (מדברי ר"ק) • (ח) ושעשע • ושחק •
 (רש"י) על חור פתן • על חור עפר שהנחש מקנן בתוכו • (מדברי הכ"ל) • מאורת •
 כמו חור, נקרא כן, לפי שיכנס ממנו האור למקום שהנחש בו, וכן (שופטים וי"ו) המנהרות
 אשר בהרים, שפירשנו המערות, ויש להם חור, שתכנס ממנו האורה, לפיכך נקראו
 כן • (רד"ק) • ידו הדה • תרגס יונתן ידוהי יושיט, כמו (ישוקאל ז' ז') הד הרים,
 וכמו (להלן ט"ז ט') הידד, שהיא לשון הרמת קול, חף זה לשון הרמה, וה"א אחרונה
 בתוכו יסוד נופל, כמו עשה בנה קנה • (רש"י) • רוכה לאמר, שנעבור זה ונאשם הד
 הרים

ישעיה יא

(ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה
 את יהוה במים לים מכסים : (י) והיה ביום ההוא שרש ישי אשר
 עמד לגם עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד : (יא) והיה
 ביום ההוא יוסף אדני שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר
 מאשור וממצרים ומפתרום ומבוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאיי
 הים : (יב) וגשא גם לגוים ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ
 מארבע פנפות הארץ : (יג) וסרה קנאת אפרים וצרי יהודה
 יפרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים :
 (יד) ועפו בכתף פלשתים ימה יחדו יבזו את בני קדם אדום ומואב
 משלוח

ר ש י

בתוכו יסוד נופל כמו עשה צנה קנה : (ט) דעה את ה' • לדעת את ה' :
 (י) לנס עמים • להיות עמים מרומים גם להקבץ אליו : (יא) שנית • כמו
 שקנאם ממנרים שהיתה גאולתם צרורה מחין שיעבוד חבל גאולת בית שני אינה
 מן המניין שהרי משועבדים היו לכורש • ומאיי הים • הן איי כתיים וינים •
 (יב) ונשא גם • פירק"ה בלע"ז (בל"א שטאנגע עיין לעיל ה' כ"ו) והיה לאות
 לקבץ אליו ולהביא את גלויות ישראל מנחה לו : (יג) אפרים לא יקנא את
 יהודה • משיח בן יוסף ומשיח בן יהודה לא יקנאו זה בזה כפי אמונתנו : (יד) ועפו
 בכתף פלשתים ימה • יעופו וירדו וישראל שכם אחד על הפלשתים אשר הם צמערבה
 של ארץ ישראל ויבזשו את חרנם כמו דרך ירמחו שכם אחד וכן תירגם וינתן
 ויחברון כתף חד למינחי פלשתאי די צמערב : ובני עמון משמעתם • כתרגמו
 משתמעין

ב א ו ר

הרים בלי ה"א בסוף , ובאמת שם הידר מהכפולים , אבל ידוע , שהוראת שרשי הכפולים
 ונחי הלמ"ד דומה לרוב , כמו גלה גלל , דמס דמה , ורבים כן • (המבאר בהפטרות) •
 (ט) לא ירעו ולא ישחיתו • הפתח והנפעו הכוכרים • כי מלאה הארץ וגו' • ובכל
 מעשה אשר החל בעבודת בית האלהים ובתורה ובמצוה לדרוש לאלהיו בכל לבנו עשה והכלית
 (דברי הימים ב' ל"א כ"א) • דעה את ה' • למדעית דלתא דה' • (הכסדי) • במים •
 תחסר מלת אשר , וכן הוא , כי הדיעית חרבינה , כאשר יכסו המים על ים , שלא יפסיקו ,
 רק חיספנה • (ז' עזרא) • לים מבסים • מקים המים יקראים , והמים ממלאים אותו
 המקום , עד שנכסים אותו , שלא יראה קרקע הים • (רד"ק) • (י) והיה • לעתיד ,
 כמו ויהי לעבר , כלומר שניסס ההוא , יהיה זה המעשה , שידרשו הגוים אל שרשי , אשר
 אז כבדו הציח והגדיל למעלה מאוד , ללכת אחריו ולהקבץ אליו , כמו שדרשים החיילות
 בנסיעתם במלחמה אל הנס ההולך לפניהם , וטעם המשל , לפי שהנס הוא עץ ארוך מאוד ,
 ובכר דמה אותו לעץ , כאמרו ויבא סוטר מגזע ישי , והשלים המשל לאמור , שיגדל העץ הזה
 מאל

תרגום אשכנזי

מו

הענד־כען העכען. (ט) זיא פֿערלעצען ניכט, פֿערדערבען ניכט אויף מיינעם הייליגן
גען בערגע. — דען ערקעננטנים גאָטטעס שטרעמט איבער דיא גאַנצע ערדע,
וויא פֿלוטהען איבער מעערסטיפֿען שטרעמען. (י) צו דיועס ווארצעל ישי'ם —
אין יענען טאַגען צום פֿאַניר דער פֿעלקער אויף געשאַסען — ווענדען זיך דיא נאַציאָנאַ
נען אַללע, אונד רוחען אונטער איהם עהרענפֿאַלל. (יא) אין יענען טאַגען ערוורכט
זיך גאָטטעס האַנד, צום צווייטען מאל, זיינעם פֿאַלקעס רעסט, יענען איבעררעסט
אויס אשור אונד מצרים, אויס פֿתרום, כוש אונד עילם, שנער, חמת אונד דעס
מעערעס אינזעלן. (יב) ער (גאָטט) ערהעכט איין העערצייכען דען נאַציאָנען,
זאָממעלט ישראל'ס פֿערשטאַסנע, פֿעראייניגט יהודה'ס צערשטרייטע אויס אַללען
ענדען דערערדע. (יג) פֿערשוואונדען איזט אפרים'ס אייפֿערזוכט, יהודה'ס פֿיינד־
ליך געזיננטע זינד דאַהין; ניכט מעהר ניידעט אפרים יהודה, ניכט מעהר פֿיינדעט
יהודה אפרים אָן. (יד) פֿעראיינט איבערפֿליגעלן זיא וועסטווערטס דיא פֿלשהים,
איבערשווערמען דיא קינדער דעס מאָרגענלאַנדעס, אדום אונד מואב זינד איהדער
הענדע

ב א ו ר

מאד, ויהיה בעבור גדלו לכם עמים. (המבאר בהפטרות). שרש ישׁוכו. ורבים
מביאים מחכה לה' לירושלים ומגדלות ליחזקיהו מלך יהודה ויכא לעיני כל הגוים מאחרי כן
(דברי הימים ב' ל"ב כ"ג). והיה וגו'. כלומר, שלא יבוס וישקוט מחמת עבלות ומורד
לב או שאר כנות בזויות, כי אם בעבור שהיו כלם יראים ומכבדים אותו, וכמו מכות שלמה
המלך, ותסה אם כן ימותו כבוד לו ולעמו, שיאמרו להם: אשרי העם שככה לו, לשנת
צטח ושאן, תחת מלך כזה. ומתורגם הכתוב כפי הענין. (הכ"ל). כבוד. ביקר.
(הכסדי). (יא) שנית וגו'. כנגד גאולת מצרים, והופרש על חזקיהו, שהתקננו
למלכותו, כאשר ראו, כי נמלטה ירושלים, ומת סנחריב, אחרימות רובי מחכהו. (בן
עזרא). לקנות את שאר עמו וכו'. ויועזר ה' את יחזקיהו ואת יושבי ירושלים מיד סנחריב
מלך אשור ומיד כל וינהלם מסביב (דברי הימים ב' ל"ב כ"ג). מאשור וממצרים וגו'. רוב
אלה המדינות קרובות הן לארץ ישראל, כנודע. (יב) ונשא נם לגוים. כאילו השם ישא
נם לכל הגוים. שיראוהו ישראל, וישבו אל ארבע, והנה ישראל עשרת השננים, גם
הזכיר יהודה. (ר' אברהם בן עזרא). (יג) קנאת אפרים וצוררי יהודה. סוף הכתוב
מבאר תחלתו, ועם וצוררי יהודה, הצוררים אשר ביהודה לאפרים, כי מהיות דוד
המוציא והמביא את ישראל, עד גלותם מעל אדמתם, היתה הקנאה שלטת בין אפרים
ויהודה, כנזכר כמה פעמים בכתוב. (המבאר בהפטרות). (יד) ועפו בכתף.
ענין עופפות, שהיא התנועה המהירה, כלומר יתאחדו, וימהרו תנועתם אל עבר פלשתים,
שהיא למערכה של ארץ ישראל, להכותם ולבז אותם, ועם בכתף לשון עבר. (מדר"ק).
ויוכתן תרגם ויתחברון כתף חד, לפי שהכפיים בכתף העוף, אומר, כאילו יעופפו שניהם
בכתף אחד, כן יהיה האחדות והשלום ביניהם. ובל"א מתורגם כפי הענין. (הכ"ל).
פלשתים ימה. הוא הכה את פלשתים עד עזה ואת גבוליה מוגדל סוכרים עד עיר מבצר
(מלכים ב' י"ח ח'). בני קדם. הם ארמים. (ן' עזרא). משלוח ידם. מטעם
ושמתם בכל משלח ידכם (דברים י"ג ז'), כלומר שישלטו בהם כנעקין ככפס. (המבאר
בהפטרות). ובני עמון משמעם. שהיו כשמעם לכל אשר יצו אותם. וזכר אלה
המקומות, לפי שהם קרובים לארץ ישראל. (מדברי רד"ק). (טו) והחרים. שעורו
והחרים, כי אותיות בן"מף מתחלפות, וכן תרגם יונתן ויבש, וכדכתיב הן בנערת אחרים
יס

תרגום אשכנזי

הענדע בייטע, דיא קינדער עמונ'ס איהנען דינסטבאר. (טו) דער עוויגע טראַקק-
 נעט דיא זעעצונגע מצרים'ס אויף, שוועקט אים ברויענדען שטורם דיא האַנד אים
 בער דען מעכטיגען שטראַם, אין זיבען בעכען נון געטהיילט, ווירד ער דורכ'וואַדעט,
 טראַקקנעם פֿוסעס. (טז) ווירד געבאָהנטער וועג דעם איבערדעסטע זיינעם
 פֿאַלקס, יענעם איבערדעסטע אויס אשור געבאָהנט, וויא ישראל עהמאַלם שאַן,
 אַלס אויס מצרים עם צאָג.

יב (א) זינגען ווירסט רוא יענעם טאַגעס: „עוויגער! איך לאָכפרייזע דרך אָב
 „דאַס הוא געצירנט, דיין צאָרן ווענדעט זיך — איך בין געטרעסטעט.
 „(ב) אַללמעכטיגער! דוא ביסט מיין הייל! געטראַסטעס מוטהעם בין איך,
 „פֿורבֿט“

ב א ו ר

יס (להלן כ' ב'), והתבנית את ימה (ימיהו כ"א ל"ו), ומביריהם. (המבאר בהפטרות).
 לשון ים מצרים. הוא ים סוף, והוא חלק מן ים הערבי (דאן אַראַבישע מעער),
 ונכנס בין שתי ארצות, ארץ הערב וארץ מצרים, ונקרא לשון בעבור תבניתו, שהוא ארוך
 וצר, וכן כל כמוהו, וכן יקרא גם בלשון אשכנז (איינע מעערס צונגע). (הכ"ל). והנוף
 ידועל הנהר. ויריס ממת גבורתיה על פרת. (הארמי). בעים רוחו. בחוק רוחו,
 שילך על הכהר ויבשהו, ומלת בעים תפטר כפי הענין, ואין להקצר במקרא. (מדברי
 רד"ק). וכל הכוזר הזה שאלו הוא ממעשה קריעת ים סוף, הנודעת מתורת משה אים
 האלהים, וכאשר באר המליך הקדוש בפסוק הנא אחר זה. לשבעה נחלים. ענין רבוי,
 כלומר להרכיב רבים, כי כן הוא דרך הלשון, כמו (ויקרא כ"ו כ"ח) שבע כחטאותיכם.
 (מדברי רד"ק). והדריך בנעלים. ויהסון ביה בסנדליו. (הכשדי). (טו) והיתה
 מסלה. בזה הכהר תהיה מסלה לשאר עמו כלומר שתהיה דרך סלולה, כאלו זמן רב היתה
 דרך. (רד"ק). באשור. כי אותם שהם באשור, הוא דרך ישרה, לעבור בנהר פרת של
 ארץ ישראל. (הכ"ל). כאשר היתה מסלה בים סוף כן תהיה
 מסלה בנהר פרת. (הכ"ל).

יב (א) כי אנפת בי. לפי שאנפת בי וענשתי, כי על ידי זה נקיתי מפשעי. (הכסס
 העבאר בהפטרות). ישוב אפך. לשון הוה, כלומר עתה שזנתי מרעתי, שגס
 אפך

מכלל יופי

יא (ב) ונחה, בא מלרע שלא כמנהג: (ג) והריחו, ענין ריח והוא על דרך הרחבה,
 כלומר במעט רמז יכיר כי הוא צדיק, וזהו שאמר ולא למלאה עיניו יאפוט, כי הריח
 הוא ההרגשה הקלה שבהרגשות, וכן ומרחוק יריח מלחמה כאשר ינתק פתיל הנעורת בהריתו
 אש, והריק"ס פירש ענין דבור רוצה לומר דבורו יהי ביראת ה', וכן לרוחתי לשועתי, רוצה
 לומר כי דבורו תמיד ביראת ה', וכן וברוח שפתיו: (ד) והכה ארץ בשנט פיו, רוצה לומר
 רשעי ארץ, ולפי שזכר ענין ארץ שהם הפכס סמך על המבין גם סוף הפסוק מוכיח שאמר ימות
 רשע וגם בלא חסרון יובן הענין שיכה בני ארץ מי שראוי להכות שהרי אמר והוכיח במיטור לענוי
 ארץ, ופירוש בשנט פיו וברוח שפתיו כי יקללם וימות כמו שכתוב בצדיקים ותגזור אוויר ויקס
 לך: (ה) והיה צדק, בא מלרע שלא כמנהג: (ו) ומריא, יש אומרים שהוא מין ממיני
 צקר הגדולים, ובלע"ז בופאנו, ויש מפרשים המפוטמים שבהמות יקראו מריאים וכן תרגם
 יונתן ופטים: (ז) ורב, היסידה נקראת כן בלא ה"א הנקבה, וכן ותלכנה שמים דובים,
 ובמכלל נזכר הנקבה בלא ה"א בדבר שאין לטעות בו בין זכר לנקבה שהרי אמר ירצנו ילדיהן:
 (ח) ושעשע, שראו שעה ובא כפול הפ"א והע"ן, חר פתן הנפרד חזר בחולם, ובסמך
 בשור"ק: מאורת, פירוש חור, וכנה אותו בלשון אור: מפני הקור שיכנס ממנו שמה האורה
 בשש

ישעיה יא יב

מז

משלוח ידם ובגני עמון משמעתם : (טו) והחרים יהוה את לשון ים מצרים והניף ידו ער הנהר בעים רוהו והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים : (טז) והיתה מקלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים :

יב (א) ואמרת ביום ההוא אודה יהוה פי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני : (ב) הנה אל ישועתי אבטה ולא אפחד פי עזי

ר ש י

משתמעין להן מקצלין מנחתם עליהם : (טו) והחרים • ליצו כדו שיעזרו בו גליות ישראל ממצרים : על הנחר • נהר פרת לעבור בו גליות אשור : צעים רוהו • אין לו דמיון במקרא ולפי הענין יפתר בחוק רוחו : לשבעה נחלים • לשבעה גזרים לעבור בו שבע גליות האמורות לנעלה מאשור וממצרים וגומר • ומחיי הים אינו מאותו נד : והדריך • בתוכו את הגליות : צנעלים • צינעה : (טז) והיתה מסילה • בתוך הים לשאר עמו :

יב (א) ואמרת • בראותך את האומות נדונין לחרפות ולדרהון : אודך כי אנפת בי • והגליתני וכפר גלותי עלי ועתה נרצה עוני וישב אפך ותנחמני ויונתן תירגם אודך ה' כי חטאתי לך ועל כן אנפת בי ולולי רחמיך לא הייתי כדאי לשוב אפך ולנחמני והנה שב אפך ממני : (ב) עזי וזמרת יס ה' • עז ושנת של הקדוש

מבלל יופי

צדק נהר, וכן המנהרות אשר בהרים שפירושו מערות : הרה, ענינו פשט, או פירושו השליך לדעת ר' יהודה מן ידו אליה בתעורת היו"ד בה"א : (ט) דעה, מקור לא שם מפני מלת את : (י) אשר עומד, פירושו אשר יהיה עומד ציוס ההוא שהוא יוס קנון גליות : כבוד, חסר ב"ת השמוס, רוצה לומר בכבוד : (יד) ועפו בכתף, ענינו נד ופאה, והוא מוכרת, כן פירש בשרש כתף, ובשרש עוף כתב כי ועפו ענין תנועה כמו בעיפפי חרבי על פניהם לפירוש השני, וכן נדברי רבותינו ז"ל אין מדליקין בצרי מפני שהוא עף כלומר פירח וכד וכתב הכה והנה, וכן אמרו רבותינו ז"ל היתה מעופפת בזמן שכנפי' כונעות בקן חייב לשלח כלומר מתנועעת שאינה עפה אלא קרוב לעיפה ומלת בכתף סמוכה כלומר ינועו ישראל לרוז פלשתים לשלול שלל ולבחו בו, ובפי' ענין עיף ויגע בלומ' יהיו עיפיים מהכות בכתף פלשתים ומלת בכתף סמוך ואע"פ שלא בא כדרך הסמיכות כי הי' לו לומר בכתף בשש נקודות, וכתב בן אשר כי בא בן בעבור פ"א פלשתים לתקן הקריאה : (טו) בעים, תפרש לפי ענינו בתוקף רוחו שילך עליו ויבשהו ושרשו עים ואין לו חדר במקרא ובשרש נעה פי' אחר וכן בשרש עים : [ובשרש נעה נעים רוחו חסר ב"ת השירות ומשפטו בנעים והמ"ס נוספת כמ"ס ריקס, ופירושו בנקשת רוחו כלומר ברכונו, והוא הענין נבעו מצפוניו חרנים ויבקש ובעא, ובשרש עים פירש בשם הרמ"ק נעים מן לעי השדה שפירושו גל ויהי' נעים כמו בגלם כלומר בגלי הים והנהר יניף ידו ורוחו ל"ש] : (טז) מסלה, ענינו ההרסה וההגנה ולפי רוב הרגילות בתקרת האבנים והרמת המכשולות מן הדרך נקראת הדרך ענמה מסלה ולדעת הריק"ס שמרימים הדרך באבנים שמשמין בה :